

תקציר מחקר אקלים בית ספרי של מורות ומורים גאים בישראל 2021

נערך על ידי צוות מכון מגנוס הירשפלד:

אבנר רוגל (בית ספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים)
פרופסור אורן פזמוני-לוי (Columbia University, Teachers College)
אורפה סנוף-פילפול (בית הספר למדעי התרבות, אוניברסיטת תל-אביב)

מבוא: רוב המחקר העוסק באקלים בית ספרי בהקשר הקהילה הגאה מתמקד בתלמידות ותלמידים. כך למשל מזה שלושה עשורים עורך מכון מגנוס הירשפלד סקרי אקלים בית-ספרי עבור "אג'י" (ארגון נוער גאה). סקרי אקלים אלו בודקים את חוויותיהם של תלמידים ותלמידות לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים, ביסקסואלים, וקווירים (להלן להט"ב+) במערכת החינוך בישראל. למרות שינויים מסוימים ברמת המאקרו, חמשת הסקרים (2008; 2004; 2012; 2016; 2021) הצביעו על אקלים בית ספרי המאופיין ברמות גבוהות של אלימות וחוויות שליליות שאותן חווים תלמידים על רקע נטייתם המינית ו/או זהותם המגדרית. ממצאי הסקרים הצביעו על פגיעה באקלים הלימודי המיטבי, בזכות לחינוך ובזכות למוגנות בקרב תלמידים להט"ב+.

במהלך השנים נערכו מספר מחקרים בעולם שהתמקדו באקלים בית-ספרי של מורות ומורים גאים. מחקרים אלו נוטים לחוות מקום עבודה עוין על בסיס הנטייה המינית ו/או הזהות המגדרית שלהם (Wright et al. 2019); מצד שני, הם עצמם משמשים כסוכני שינוי מרכזיים בשיפור האקלים החינוכי, בפרט בנוגע לסוגיות של נטייה מינית וזהות מגדרית ובשיעורים גבוהים ביחס לעמיתיהם ההטרוסקסואלים-סיסיג'נדרים (Meyer et al. 2015; Gray et al. 2016). ארבעה מרכיבים מרכזיים של אקלים בית-ספרי של מורים להט"ב+ עולים מספרות זו – ביטחון, תמיכה, יציאה מהארון וסוכנות שינוי.

מחקר על אקלים בית-ספרי של מורות ומורים גאים בישראל טרם נעשה. המחקר "מורים ואינם נראים" (אשור-עפרון 2007) שהתבסס על עשרים ראיונות עם מורים הומואים ומורות לסביות בישראל הצביע על חוויות שליליות מצידם ועל נטייתם להסתיר את זהותם בבית הספר. מצד שני, מחקר נוסף בישראל שהתבסס על ראיונות עם מורים להט"ב+ מתאר כיצד הם משוחחים עם תלמידים על נושאים להט"בים באור חיובי ומקדמים ערכים של שוויון, פלורליזם וסובלנות (Davidovitz and Cohen 2021). בשנים האחרונות התפרסמו גם מספר כתבות על מורים גאים בארץ, שעסקו באפליה שממנה הם סובלים והשפעת הזהות או הנראות שלהם בבתי הספר (גיל-עד 2020; פרג' 2021). כתבות אלו מעמידות במרכז את שאלת הערך לחשיפה של המורים את הנטייה המינית ו/או הזהות המגדרית שלהם בבתי הספר. בעקבות הדיון הציבורי הער לעיל, המחקר הנוכחי ביקש לברר כיצד מאופיין אקלים בית ספרי של מורות ומורים גאים בישראל; ואילו גורמים עשויים לבא סוכנות של מורים להט"ב+ כמחוללי שינוי למען אקלים בית-ספרי מיטבי.

דגימה: המחקר מתבסס על מדגם לא-הסתברותי מסוג מדגם מתנדבים. מסגרת הדגימה כללה מורות ומורים להט"ב+ המועסקים בבתי ספר בישראל כיום. במהלך החודשים נואר-פברואר בשנת 2020 נאספו הנתונים באמצעות שאלון מקוון (qualtrics) המאפשר

מענה בודד מכל כתובת IP. במטרה לגוון את המדגם, הופץ השאלון במספר דרכים: קבוצות וואטסאפ ופייסבוק של מורות ומורים גאים בישראל; קבוצות וואטסאפ ופייסבוק של ארגוני הקהילה הגאה; קבוצות וואטסאפ ופייסבוק של נשות ואנשי חינוך בישראל.

כלי המחקר: שאלון למילוי עצמי אשר מבוסס על פריטים מסקרים קיימים (Harris et al. 2019; Wright et al. 2005; Interactive and GLSEN 2005), אשר תורגמו לעברית והותאמו כדי לשקף כראוי את ההקשר הישראלי. כמו-כן, נוספו פריטים מסקר ניטור אלימות כלפי מורים שערכה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה 2016) ומסקרי אקלים של תלמידים גאים בישראל מן השנים האחרונות. עוד פותחו פריטים מקוריים כדי להעריך היבטים של אקלים בית ספרי הייחודיים למורים גאים. מרבית פריטים אלו מעוגנים בתיאוריה של שינוי חינוכי וסוכנות מורים (Fullan 2005), ואילו חלקם מבוססים על קבוצת מיקוד שנערכה עם קבוצה של מורים ומורות גאים בישראל, בסיוע ארגון מגמ"ה. כמו כן, נוספו מספר שאלות פתוחות במטרה להעמיק בנקודת מבט איכותנית על האקלים החינוכי.

תיאור המדגם: המדגם הסופי כלל 212 משיבים ומשיבות. ממוצע גיל המשיבים הוא 35 (סטיית תקן 8.6 שנים). מתוכם 43% נשים ו-57% גברים. 43% סיסג'נדריות; 43% גברים סיסג'נדרים; ו-8% על הרצף הטרנסי (2% נשים טרנסיות וגברים טרנסים, 3% ג'נדרקוויר, 2% בהתלבטות והיתר השיבו "אחר"). 74% מהמשיבים הזדהו כלסבית/הומו, 12% כביסקסואליות/ים, 5% פן-סקסואליות/ים, 3% קוויר, 2% א-מינית, 2% בהתלבטות והיתר השיבו "אחר". רוב המשיבים מזדהים כיהודים (90%) וחילוניים (84%). שלושת-רבעי מהמשיבים (75%) מלמדים בבית ספר במגזר הממלכתי. מעט יותר מחמישית (22%) מלמדים בבית ספר אלטרנטיבי (דמוקרטי, אומנויות, ניסויי ופרטי). כשליש מהמשיבים (30%) מלמדים בבית ספר שש-שנתי (ז'יב'), קצת פחות (28%) מלמדים בתיכון (י'יב'), כשישית (17%) מלמדים בבית ספר עממי (א'ח') והיתר מלמדים בחטיבת ביניים (ז'ט') (11%), יסודי (א'ו') (4%), ארבע שנתי (ט'יב') (3%) ורב-גילי (גן עד יב') (3%).

יציאה מהארון: חלק הארי של המורים יצאו מהארון בפני אדם כלשהו (99%) (תרשים 1). מרבית המורים במדגם נמצאים מחוץ לארון מול כולם בחייהם מחוץ לשעות העבודה (74%), כחמישית (21%) חשפו את נטייתם המינית ו/או זהות המגדר שלהם בפני רוב חבריהם ובני משפחתם ורק מקצת (4%) נמצאים מחוץ לארון בפני מעטים. בהשוואה לנתונים אלה, שיעור נמוך יותר משמעותית של מורים דיווחו כי הם מחוץ לארון בפני כל קהילת בית הספר (59%) לצד שיעור גבוה יותר יחסית שחשפו את נטייתם המינית ו/או זהות המגדר שלהם בפני מעטים (15%). כלומר, היקף האנשים שהמורים משתפים אותם בנטייתם המינית ו/או בזהותם המגדרית מחוץ לשעות העבודה גדול יותר וישנה מגמה ברורה של מורים אשר "נכנסים לארון" במסגרת בית הספר בו הם עובדים.

ביטחון: מרבית המורים (94%) דיווחו על שמיעה של הערות להט"ב/פוביות מצד תלמידים. הערות להט"ב/פוביות הן ביטויי גנאי מעליבים ו/או הערות כלפי בני-אדם על רקע נטייתם המינית, זהותם המגדרית או הביטוי המגדרי שלהם. מעל שליש (37%) מהמורים דיווחו כי שמעו הערות מסוג זה לעיתים קרובות או הרבה מאוד. מעל מחצית (53%) דיווחו

ששמעו הערות להט"בופוביות מצד מורים אחרים ואנשי צוות בית הספר. כרבע (24%) דיווחו על מקרה אחד או יותר שאירע בחודש החולף שבמהלכו תלמיד קילל או העליב אותם. השוואה בין נתוני המחקר הנוכחי לנתוני סקר ניטור אלימות שערכה הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) בשנת הלימודים תשע"ה, מלמדת כי שיעור המורים המדווחים על קורבנות לאלימות גבוה יותר בקרב מורים גאים מאשר בקרב ממוצע המורים הכללי (תרשים 2). במקרים רבים, שיעור החשיפה לאלימות בקרב מורים גאים גבוה פי שניים ויותר משיעור החשיפה לאלימות בקרב כלל המורות והמורים. עוד עולה כי כרבע (24%) מן המורים חוו הטרדה על רקע הנטייה מינית ו/או הזהות המגדרית שלהם בשנת ההוראה האחרונה. למעשה, שיעור החשיפה להטרדה בקרב מורים גאים גבוה פי ארבעה וחצי משיעור החשיפה להטרדה בקרב אוכלוסיית המורים הכללית.

לבסוף, למעלה ממחצית (52%) המורים הגאים דיווחו על חשש, במידה מועטה עד רבה, שתפקידם יהיה בסכנה אם הורי התלמידים ידעו על זהותם. קרוב למחצית מהמורים שדיווחו על תחושת סכנה (46%) נמצאים מחוץ לארון בפני כלל קהילת בית הספר; תחושת סכנה דווחה גם בשיעור זהה בקרב מורים שציינו כי הם מחוץ לארון בפני רוב בית הספר (27%), ומורים שציינו כי הם בארון (27%). לעומתם, מתוך אלו שדיווחו כי אינם חווים תחושת סכנה, 75% נמצאים מחוץ לארון בפני כולם (תרשים 3). נתון זה מצביע על מתאם חיובי בין תחושת ביטחון של המורים לבין היתכנותם לצאת מהארון.

תמיכה ומשאבים: בהשוואה בין נתוני המחקר הנוכחי לנתוני סקר אקלים וסביבה פדגוגית שערכה ראמ"ה בשנת הלימודים תשע"ט, נמצא כי שיעור המורים המדווחים על שביעות רצון בבית הספר נמוך יותר בקרב מורים גאים מאשר בקרב כלל אוכלוסיית המורים (תרשים 4). כך למשל רק 63% מן המורים הגאים מדווחים כי בבית הספר עושים פעולות רבות כדי שלמורים יהיה נעים לשהות בו, לעומת 78% מכלל המורים. כמו כן, מעל עשירית (11%) מן המורים דיווחו כי חוו בשנה החולפת אפלייה על רקע הנטייה מינית ולאו הזהות מגדרית שלהם. בעוד כי מחצית (50%) מהמורים דיווחו כי התגובה הרווחת בקרב סגל בית הספר ליוזמות חינוכיות בנושאים להט"ביים היא תמיכה, כעשירית (11%) דיווחו כי התגובה הרווחת בבית ספרם הינה הסתייגות או התנגדות. מעט מורים בלבד (6%) דיווחו כי קיבלו הכשרה מקצועית בנושא להט"ב במסגרת עבודתם בבית הספר. אולם, קרוב למחצית המורים (46%) דיווחו כי הם מעורבים בקהילות לימוד מקצועיות עבור מחנכים גאים מחוץ לבית הספר. ההשתתפות בקהילות למידה אלו – המתקיימות במסגרת ארגונים כמו מגמ"ה, אג'י וחוש"ן – נעשית ביוזמת המורים עצמם. אף על פי שפעילות זו מתקיימת מחוץ לשעות העבודה וללא תגמול של משרד החינוך, מרבית המורים המשתתפים בקהילות אלו (92%) מדווחים כי היא מסייעת להם (במידה מועטה עד רבה) בעבודתם בבית הספר.

סוכנות מורים: רוב מוחלט של המורים (90%) דיווחו על שילוב של תוכן להט"בי רלוונטי בשיעוריהם, במידה מועטה עד רבה. כמו כן רובם (73%) דיווחו על יצירת נראות להט"בית בהוראה שלהם ברמה כלשהי, כמו למשל באמצעות לוח קיר המציג דמויות וסיפורים, פוסטרים עם מידע רלוונטי, מדבקות של גורמי פנייה רלוונטיים וכדומה. מרבית המורים (83%) גם מעידים כי הם דיברו עם תלמידים וסייעו להם בנושאי נטייה מינית וזהות מגדר (תרשים 5).

לא זו בלבד, כמעט כל המורים (95%) דיווחו כי דיברו על סוגיות של זהות מגדר ונטייה מינית עם מורים וצוות בית הספר, ומרביתם (79%) העידו שהיו מעורבים אף בסיוע להם בנושאי להט"ב (כמו ייעוץ, מתן מידע ומערכים, סיוע בתכנון והעברת שיעורים). יתרה מזאת, מורים רבים (61%) דיווחו כי חברי סגל בבית-ספר הפנו אליהם תלמידים ו/או הורים עם שאלות בנושאי להט"ב.

רוב המורים דיווחו שהעירו למשמע ביטויים להט"ב בפוביים בבית הספר. אף על פי כן, שיעור המורים שדיווחו כי הם מעירים בתדירות גבוהה גדול במיוחד (80%) בקרב מורים שנמצאים מחוץ לארון בפני כלל קהילת בית הספר. זאת לעומת תדירות התגובה שהינה נמוכה משמעותית הן בקרב מורים שציינו כי הם בארון (10%) והן בקרב מורים שציינו כי הם מחוץ לארון רק בקרב רוב בית הספר (15%). אף שיעור המורים שדיווחו כי הם מעירים על ביטויי גנאי בתדירות נמוכה היה גבוה בהרבה בקרב המורים מחוץ לארון (44%), לעומת אלו שציינו כי הם נמצאים בארון, או מחוצה-לו בפני רוב בית הספר (26% ו-30% בהתאמה) (תרשים 6). נתונים אלו מצביעים על מתאם חיובי בין סטטוס יציאה מהארון של המורים לבין היתכנות להוות סוכני שינוי בבית הספר.

ניתוח איכותני: לאחר מענה על שאלות סגורות בשאלון הוזמנו המשיבים להתייחס בצורה חופשית יותר לחוויותיהם בבית הספר. התשובות המילוליות נותחו בשיטת ניתוח איכותנית מוסכמת (Consensual Qualitative Research). שיטת ניתוח זו היא קונסטרוקטיבית ומתבססת על הסכמת שופטים לניתוח המתבצע. היא מאפשרת דיאלוג בין מספר חוקרים סביב ניתוח הנתונים וכוללת סט של שלבים ברורים לניתוח: (1) חלוקה ליחידות משמעות; (2) סיווג תמות חוזרות; (3) מעבר של שופט חיצוני. בכל שלב נדרשת הסכמת החוקרים המבצעים את הניתוח, כך שבסופו של הניתוח מתקבלים ממצאים שעברו סקירה והסכמה בין החוקרים השונים (Hill et al. 1997; Hill et al. 2005). שני החוקרים שערכו את הניתוח המוסכם וכן מי שכינה בתור שופט חיצוני נמנים על עורכי מחקר זה. ממצאי הניתוח משלימים את הממצאים הכמותיים שמוצגים בדוח זה ומספקים תמונת מצב רחבה יותר.

כאשר יצאתי מהארון בבית הספר הראשון בו עבדתי הובהר לי שאני לא מתאימה לאווירה של בית הספר וכדאי לי לחפש מקום עבודה אחר.

ציטוט נבחר זה לקוח מדבריה של מורה שהשתתפה בסקר הנוכחי ומהווה מקרה מייצג לתיאורים כמעט זהים בתוכם של העזבת מורים, משעה שחשפו את נטייתם המינית ו/או ביטוייהם המגדריים במסגרת עבודתם. העזבת מורים היא איננה צורת האפליה היחידה שמופעלת מצד בית הספר, קהילתו או מערכת החינוך בכללותה כלפי מורות ומורים גאים. לראייה, ביטויים נוספים של אפליה חמורה על רקע נטייה מינית ו/או זהות מגדרית דווחו על ידי מורים, ודוגמאות להם מוצגות להלן לפי סדר שכיחותן בהתייחסויות המילוליות: (1) אפליה ועוינות בקבלה לעבודה; (2) התנגדות מצד הנהלת בית הספר לחשיפת זהות או נראות להט"ב בית והעזבה לאחר "יציאה מהארון"; (3) יחס מתנכל מצד מורים אחרים; (4) תלונות ואיומים מצד הורי תלמידים; (5) אפליה מערכתית – כמו אי-מתן זכויות משרת הורה או מסרים פוגעניים מצד שר החינוך בזמנו כלפי הקהילה הגאה.

בחלק מהמקרים תיארו המורים כיצד דווקא על רקע ביטויים לא־ישירים של אפלייה הם בוחרים להוות סוכני שינוי בקהילות בית הספר שלהם. דוגמה מרכזית שחזרה בדיווחים המילוליים, בדומה למה שעולה במחקר (Davidovitz and Cohen 2021), הייתה התבטאויותיו הפוגעניות המתקשרות של שר החינוך לשעבר הרב רפי פרץ. מדובר בדוגמה לביטוי של אפלייה עקיפה כלפי הקהילה הגאה. היות והערות אלו התייחסו לנוער גאה, אפלייה זו לא פגעה כנראה בסוכנות המורים אלא אף הגבירה אותה.

ככלל, המורים מקשרים את עצם היותם אנשי ונשות חינוך להט"ב+ לתפקיד שהם נוטלים ביצירת השפעה חיובית בבית הספר. השפעתם החיובית מתבטאת דרך קשת רחבה של דוגמאות לסוכנות שינוי של האקלים החינוכי, בייחוד בהקשרים של נטייה מינית, זהות וביטוי מגדרי, אך גם בנושאים רחבים יותר של רב־תרבותיות, מאבק בגזענות, חינוך לאזרחות ודמוקרטיה. כך למשל מתארת מורה נוספת:

[אני] מזמינה חוש"ן כל שנה, דואגת להכשרת מורים בצוותים, בחודש הגאווה מקימה קיר בכניסה לבית הספר, תלמידים מכל השכבות מגיעים אליי לשוחח על הנושא. חייבת להודות שמרגישה שהכל עליי ולא בטוחה כמה זה ישאר פה אם אעזוב...

עוד עולה מדיווחי המורים תחושה מורכבת של נשיאה בלעדית באחריות לשינוי האקלים הבית-ספרי. תחושת אחריות זו, כפי שממחיש הציטוט לעיל, אינה מוערכת דיה על ידי הסביבה הפדגוגית והיא אף מלווה בסימני שחיקה של המורים. אלו מתוארים כתולדה של תפיסה דומיננטית הרואה את העבודה החינוכית שעושים מורים גאים בבתי ספר בנושא נטייה מינית, זהות וביטוי מגדרי טבעית ומובנת מאליה. אמנם המורים מעידים כי זו עבודה חיונית עבור אקלים חינוכי חיובי, אולם כיוון שתפיסה זו אינה משותפת לכלל סגל בית הספר, נטל האחריות לקיומן מוטל כולו על כתפיהם, ללא תלות בנגישות לזמן ומשאבים תומכים.

דיון ומסקנות: על בסיס סקר אקלים המחקר הנוכחי בחן חוויות של מורות ומורים גאים בבתי ספר בישראל. נבחנו ארבעה מרכיבים של אקלים בית ספרי עבור מורים להט"ב+: ביטחון, תמיכה, יציאה מהארון וסוכנות. ככלל, ממצאי המחקר מלמדים כי האקלים הבית ספרי של מורים גאים, כמו של תלמידיהם הלהט"ב+, רחוק מלהיות אופטימלי; מאופיין ברמות גבוהות של אלימות וחוויות שליליות כמו של היעדר ביטחון ואפלייה, כמו כן מאופיין בהעדר משאבי תמיכה רלוונטיים, שאותן חווים המורים על רקע נטייתם המינית ו/או זהותם המגדרית.

היות והדגימה נערכה באמצעות מתנדבים דרך רשתות חברתיות, שיעור המורים להט"ב+ במדגם שהינם לחלוטין בארון ו/או בריבוי מיקומי שוליים (למשל להט"ב+ מן החברה הערבית או היהודית-דתית) אינו מייצג ולוקה בחסר משמעותי ביחס להיקף של אלו באוכלוסייה בישראל. ספרות המחקר מלמדת כי דווקא ציבור זה חשוף יותר לחוויות של אלימות ואפלייה ולהיעדר תמיכה. לכן, סביר מאוד להניח שתמונת המצב הכללית במערכת החינוך בישראל היא אפילו יותר עגומה.

מנגד, ממצאי המחקר מצביעים גם על התפקיד החיוני שממלאים מורות ומורים גאים. הם מהווים סוכני שינוי בסוגיות של נטייה מינית, זהות וביטוי מגדרי – אך גם בנושאים רחבים יותר של רב־תרבותיות, מאבק בגזענות, חינוך לאזרחות ודמוקרטיה – בבתי ספר בישראל, באופן זה תורמים ליצירת אקלים חינוכי מיטבי לרווחת כלל התלמידות והתלמידים.

אלו, למעשה, שני הצדדים של אותו האקלים החינוכי של מורים גאים המאפיין את בתי הספר בישראל.

ממצאי המחקר מלמדים כי יציאה מהארון של מורות ומורים גאים מעלה באופן משמעותי את רמות סוכנות השינוי שלהם בבית הספר. מסקנה זו מצטרפת לספרות מחקר עולמית שקושרת בין חשיפת זהות מגדר ונטייה מינית על ידי מורים לבין הסוכנות שלהם, כמו גם למתאם בין אלו לבין אקלים חינוכי מיטבי. אולם תהליך המיון והקליטה לבתי ספר בישראל מהווה כיום לעיתים רבות חסם מרכזי להזדמנות שווה לעבודה חינוכית עבור מורות ומורים גאים מחוץ לארון. זאת ועוד, בעוד שמורים גאים מהווים סוכני שינוי חיוביים גם בבתי ספר עם רמות אלימות גבוהה על רקע נטייה מינית, זהות וביטוי מגדרי, ממצאי המחקר מלמדים כי כאשר תחושת סכנה על רקע להט"ב נחווית על ידי המורים עצמם, הדבר משפיע לשלילה על נכונותם לצאת מהארון ולפיכך גם על רמות הסוכנות שלהם בבית הספר. למעשה, היעדר ביטחון ביציאה מן הארון מתגלה כגורם בעל השפעה שלילית על אקלים בית-ספרי עבור מורים גאים ותלמידים גאים כאחד.

המלצות: לאור המסקנות שהוצגו, אנו ממליצים למשרד החינוך לפרסם עמדה רשמית תומכת במורים להט"ב+ שעובדים בבתי ספר, ומסבירה כי לגיוון בזהויות וביטויים של מורים יש השפעה חיובית על אקלים חינוכי בבתי הספר.

כמו כן, אנו ממליצים להכשיר ולהדריך צוותי ניהול בבתי הספר על מנת שיוכלו לייצר תהליכי מיון וקליטת סגל נגישים, מזמינים ושאינם מפלים להט"ב+. כמו כן, לספק להם הדרכה בנושא תמיכה וגיבוי מלא למורים גאים שמתלבטים או חוששים בנוגע לחשיפת נטייתם המינית ו/או זהותם המגדרית, במיוחד בפני הורי התלמידים. יש להכשיר את כלל הסגל החינוכי בנושאים הקשורים לנטייה מינית, זהות וביטוי מגדרי, תוך שיתוף פעולה עם ארגוני קהילה, כמו חוש"ן, מגמ"ה ואיגי. אלו עשויים לספק ידע וכלים רלוונטיים לסגל החינוכי ולסייע בכוחות הנשיאה של מורות ומורים גאים בעבודתם.

לבסוף, אנו ממליצים להעניק תגמולים כספיים למורים המשתתפים בקהילות למידה והכשרות מקצועיות לקשורות לנושאים חינוכיים של נטייה מינית, זהות וביטוי מגדרי. בתוך כך יש למסד תפקידים רשמיים בשכר עבור מורים המסייעים באופן קבוע לסגל חינוכי, מייעצים לתלמידים או מובילים יוזמות לקשורות לנטייה מינית, זהות וביטוי מגדרי בבתי ספר. מנקודת מבט מערכתית על תהליכי שינוי חינוכי ארוכי-טווח ומשמעותיים כמו שיפור אקלים בית ספרי בנושאי נטייה מינית, זהות וביטוי מגדרי, לא סביר שכל העבודה החינוכית חיונית זו תסתמך על התנדבות ויוזמה אישית.

מקורות

- אשור-עפרון, ח. (2005). **מורים ואינם נראים: מורים הומוסקסואלים ומורות לסביות בבתי ספר ממלכתיים על יסודיים**. עבודה שהוגשה לצורך השלמת לימודי מ.א. בחוג לחינוך, האוניברסיטה העברית.
- פזמוני לוי, א., קמה, ע., לביא, ש., פנחסי, ב., מנחם, מ. (2005). **מבט ורוד 2004 – מערכת החינוך הישראלית מנקודת מבטם של תלמידים הומואים, לסביות, בייסקסואלים וטרנסג'נדרים: דוח מחקר**. תל אביב: ארגון נוער גאה.
- פזמוני-לוי, א., רוגל, א., וסנוף-פלפול, א. (2021). **מחקר אקלים בית ספרי 2021**. תל אביב: מכון מגנוס הירשפלד.
- פזמוני-לוי, א., שילה, ג., ורוגל, א. (2016). **מחקר אקלים בית ספרי 2016**. תל אביב: מכון מגנוס הירשפלד.
- פזמוני-לוי, א., ושילה, ג. (2012). **מחקר אקלים בתי ספר 2012**. תל אביב: פורום המחקר, ארגון נוער גאה.
- ראמ"ה (2016). **ניטור רמת האלימות בבתי הספר לפי דיווחי תלמידים בשנת הלימודים תשע"ט סקר ניטור אלימות**. ראמ"ה – הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך. ירושלים: משרד החינוך.
- שילה, ג., ופזמוני-לוי, א. (2008). **סקר אקלים בתי ספר 2008**. תל אביב: פורום המחקר, ארגון נוער גאה.

Davidovitz, M & Cohen, N (2021). "Speaking truth to power—How political rhetoric leads to a counter response of LGBTQ street-level bureaucrats". *International Public Management Journal*, 25(2), 165–177.

Fullan, Michael. (2005). *The new meaning of educational change*. New York and London: Routledge.

Gray, E. M., Harris, A & Jones, T. (2016). "Australian LGBTQ teachers, exclusionary spaces and points of interruption" *Sexualities* 19(3), 286–303.

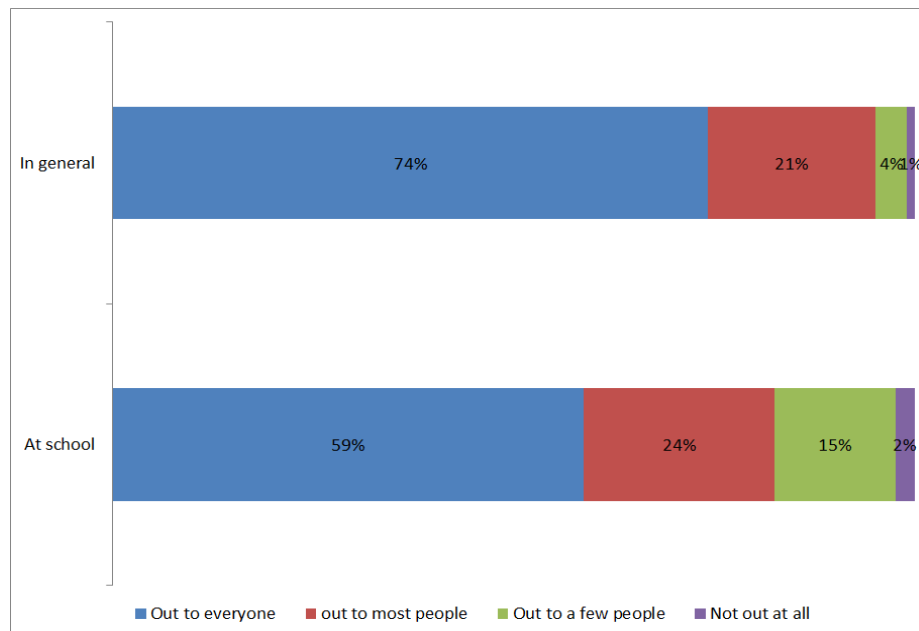
Harris Interactive and GLSEN (2005). *From Teasing to Torment: School Climate in America, A Survey of Students and Teachers*. New York: GLSEN

Hill, C. E., Knox, S., Thompson, B. J., Williams, E. N., Hess, S. A., & Ladany, N. (2005). "Consensual qualitative research: An update." *Journal of counseling psychology* 52(2), 196–205.

Hill, C. E., Thompson, B. J., & Williams, E. N. (1997). "A guide to conducting consensual qualitative research". *The Counseling Psychologist* 25, 517–572.

Meyer, E., J., Taylor, C., & Peter, T. 2015. "Perspectives on gender and sexual diversity (GSD)-inclusive education: comparisons between gay/lesbian/bisexual and straight educators." *Sex Education*, 15(3), 221–234.

Wright, T., Smith, N., & Whitney, E. (2019). "LGBT educators' perceptions of safety and support and implications for equity-oriented school leaders". *Journal of Educational Leadership and Policy Studies ,Special Issue #2 on Educational Leadership and Social Justice*, 3(2).

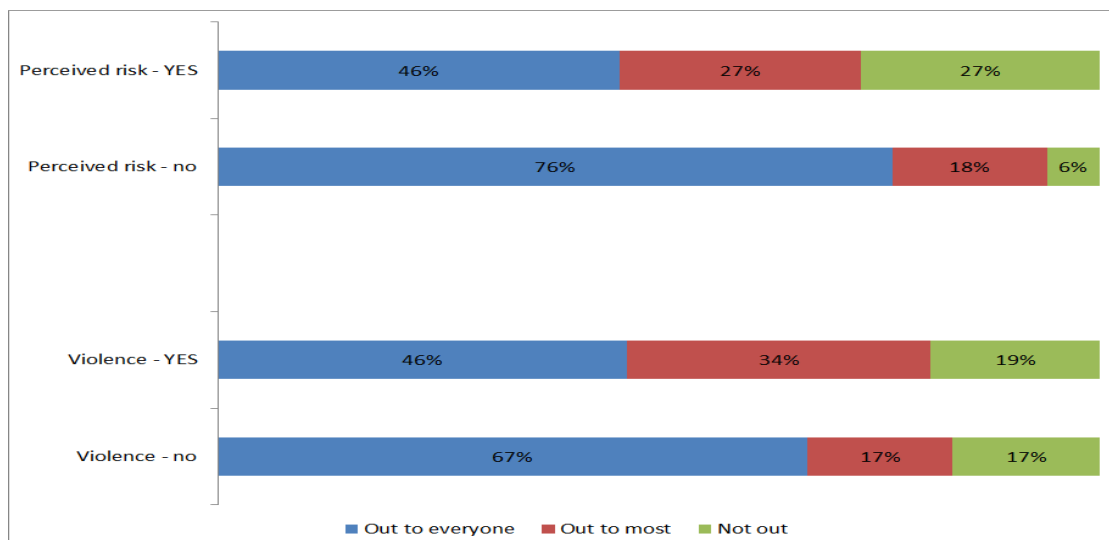

תרשים 1 סטטוס חשיפת זהות מגדר ונטייה מינית

שיעורי המדווחים כי המקרה קרה פעם אחת או יותר בחודש האחרון	כלל המורים (מדגם ראמ"ה תשע"ה)	מורים להט"ב+ (מדגם הסקר)
תלמיד קילל או העליב אותך	17%	18%
תלמיד איים שיפגע בך	1%	8%
תלמיד נתן לך דחיפה או מכה בכוונה	2%	5%
קיבלת בעיטה או אגרוף מתלמיד שרצה לפגוע בך	1%	4%
תלמיד איים עלייך בסכין או באולר	0%	0%
תלמידים גנבו לך דברים אישיים או ציוד	1%	5%
תלמידים פגעו ברכוש שלך בכוונה (כגון פגיעה במכונית או בתיק הפרטי שלך)	0%	3%
תלמיד הפיץ באינטרנט או בטלפון הסלולרי צילום שלך, במטרה לפגוע בך	1%	1%
תלמיד הטריד אותך באינטרנט (למשל בדואר האלקטרוני, או ברשתות חברתיות כגון וואטסאפ, פייסבוק וכד') (פייסבוק וכד')	1%	4%

תלמיד או תלמידה העירו כלפיך הערות מיניות פוגעות, או עשו כלפיך תנועות מיניות מגונות	2%	9%
הורה קילל, או ניסה להעליב או להשפיל אותך	5%	7%
הורה איים שייפגע בך	2%	3%
הורה נתן לך דחיפה או מכה	0%	0%

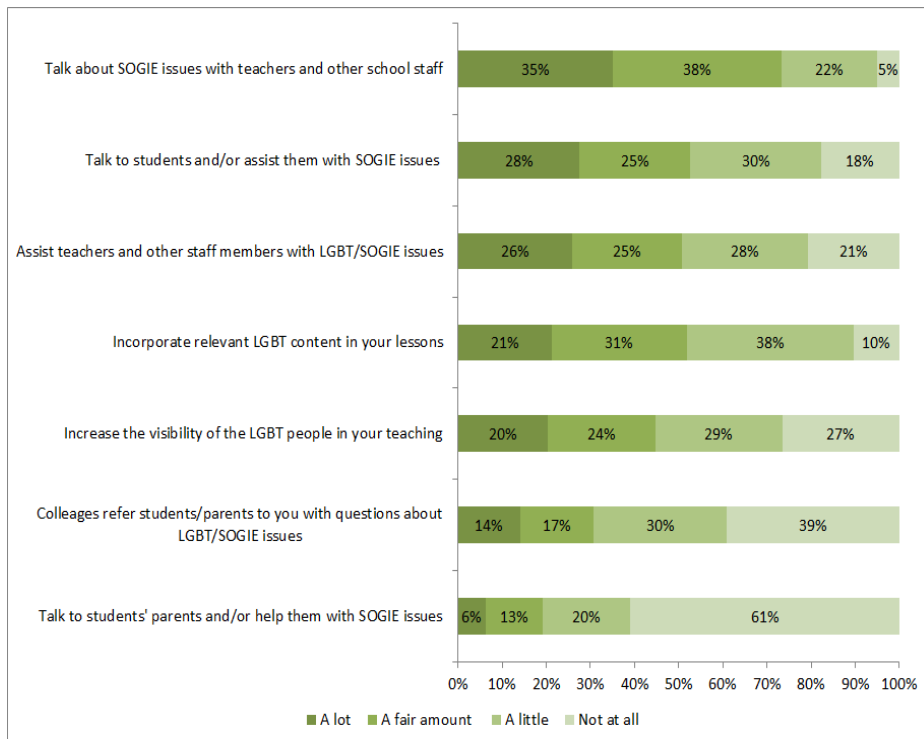
תרשים 2 קורבנות לאלימות בקרב מורים

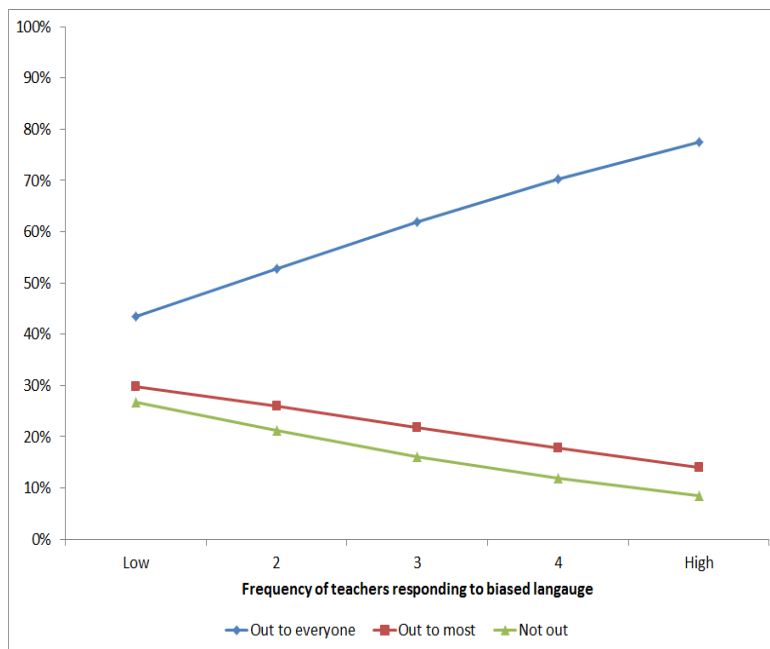
תרשים 3 ניתוח רב-משתנים של סטטוס חשיפת זהות מגדר ונטייה מינית

שיעור המדווחים שמסכימים או מסכימים מאוד עם היגד זה	כלל המורים (מדגם ראמ"ה תשע"ט)	מורים גאים (מדגם הסקר)
את/ה שבע/ת רצון מעבודתך כמורה	90%	84%
את/ה לא חש/ה שהתעייפת מעבודת ההוראה	63%	57%
את/ה לא חש/ה שמוטל עליך עומס עבודה כבד מדי	28%	25%
בבית הספר עושים פעולות רבות כדי שלתלמידים יהיה נעים לשהות בו	92%	84%
בבית הספר עושים פעולות רבות כדי שלמורים יהיה נעים לשהות בו	78%	63%
בבית הספר משתדלים ליצור תנאים שיאפשרו לך להצליח בעבודתך	75%	67%

תרשים 4 שביעות רצון בקרב מורים

תרשים 5 סוכנות מורים

תרשים 6 ניתוח רב-משתנים של סטטוס חשיפת זהות מגדר ונטייה מינית

